

Zdeněk Doubravský • Petr Možný

PODESNÍ NA ŠUMPERSKU
na starých pohlednicích a fotografiích

NAKLADATELSTVÍ PAVEL ŠEVČÍK - VEDUTA
ŠTÍTY 2018

Zámek v Loučňaně nad Desnou a vpravo dřevěný kostel v Maršíkově na akvarelech J. E. Karger, třicátá léta 20. století.

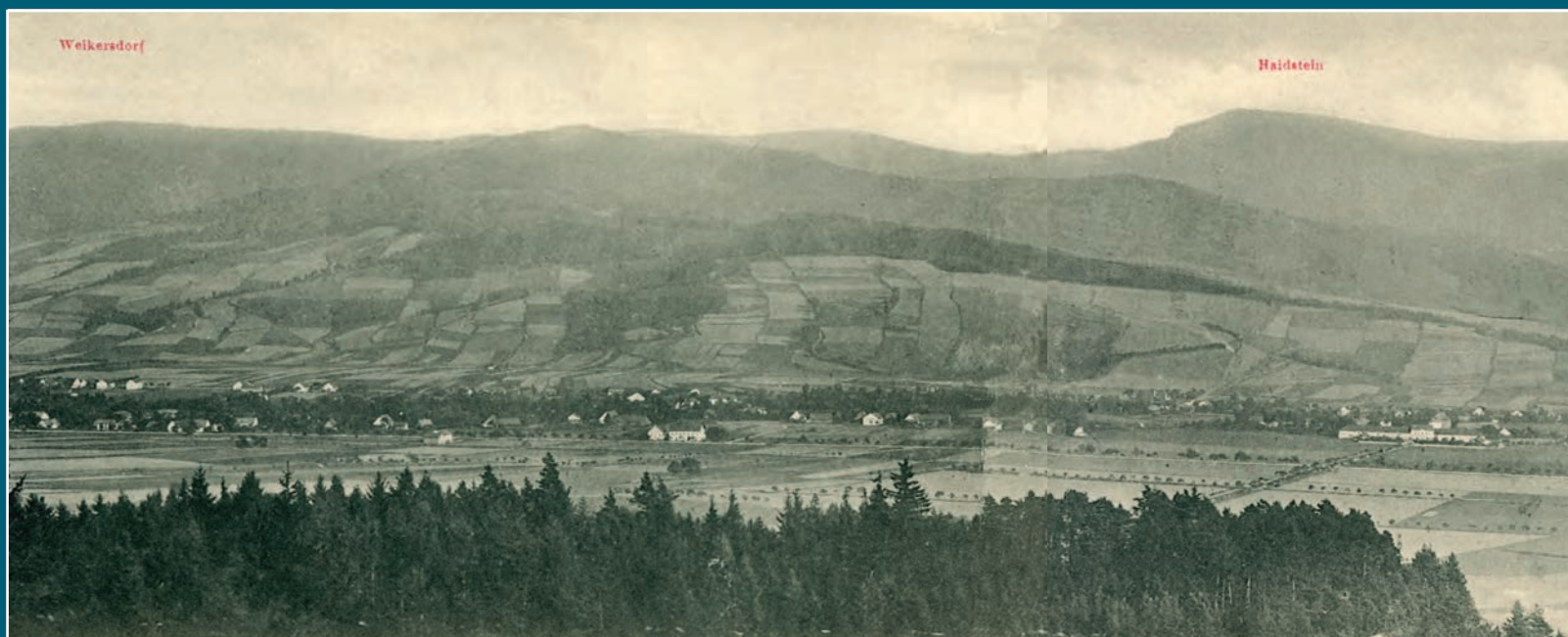
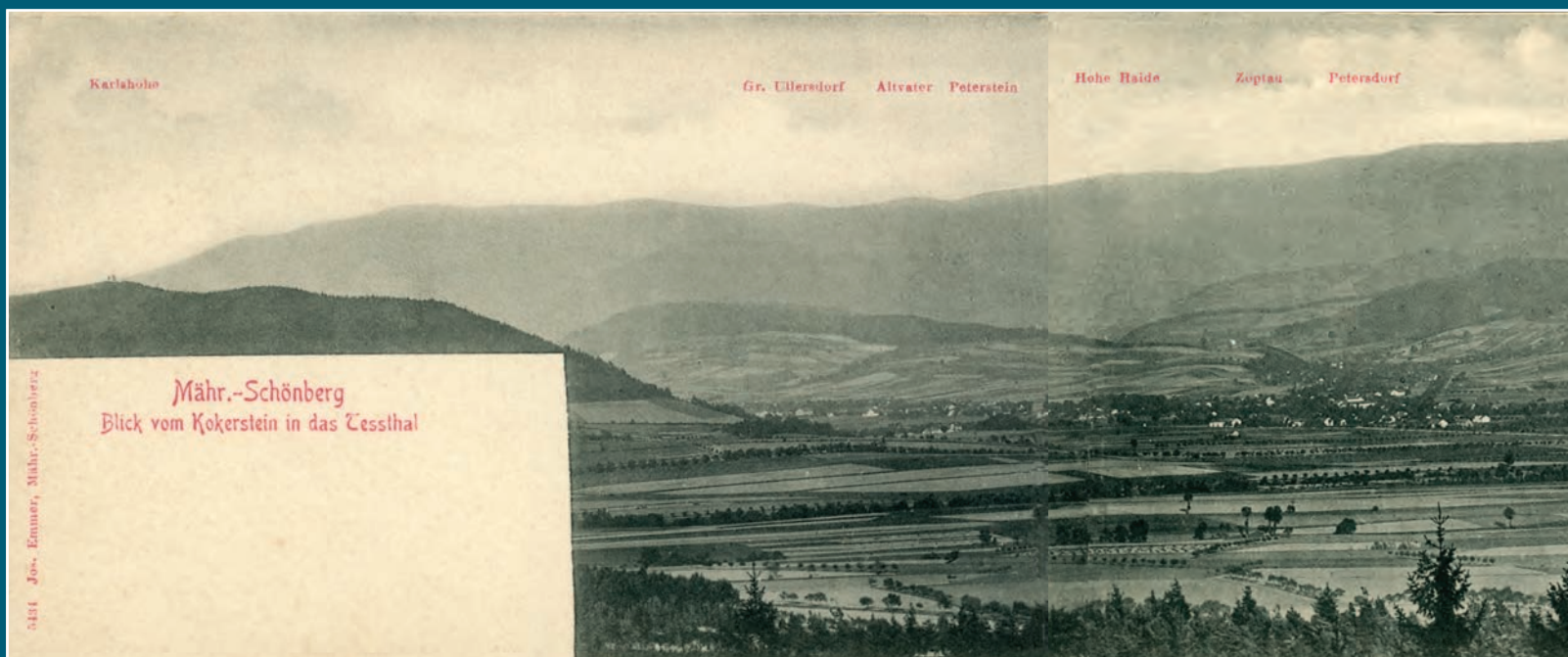
Na první straně údolí Divoké Desné (německými obyvateli Podesní ale nazývané Stille Tess).

Zdeněk Doubravský • Petr Možný

PODESNÍ NA ŠUMPERSKU

na starých pohlednicích a fotografiích

Pohled do údolí Desné (Tesstal) od Šumperka ze skaliska Kokeš. Čtyřdílná panoramatická pohlednice zhotovená kolem roku 1900.

Úvodem

Severozápadní část Moravy s pohořím Jeseníků a jeho podhůřím má mnoho krásných a zajímavých míst. Patří mezi ně určitě i údolí řeky Desné uváděné pod názvem Podesní. Řeka Divoká Desná pramení v Hrubém Jeseníku mezi Vysokou holí a Jelením hřbetem. V Koutech nad Desnou se za železniční stanicí do Divoké Desné vlévá Hučivá Desná, která pramení mezi Keprníkem a Červenou horou. Od soutoku těchto řek se užívá jen název Desná, ta se po více než 43 kilometrech délky toku vlévá na katastru obce Postřelmov do Moravy.

V této obrazové publikaci naleznete historické pohlednice a fotografie obcí v povodí řeky Desné a v přilehlém údolí řeky Merty. Velice zajímavé jsou fotografie ze zaniklé osady Svobodín, která se nacházela mezi Vernířovicemi a Klepáčovem. Některé snímky pochází z konce 19. století a jsou uveřejňovány poprvé. Prostřednictvím starých snímků zahájíme putování v obci Bratrušov a ukončíme jej v Koutech nad Desnou.

V obci Bratrušov stojí opevněný pozdně renesanční kostel Všech svatých s šestibokou věží. Odtud se vydáme do sousedního katastru obce Rejchartice, kde se nachází kostel sv. Michala s ohradní zdí.

Další cesta nás zavede do Nového Malína. Zde mimo jiné stojí památník postavený obětem zavražděných v Českém Malině na Volyni. Nedaleko se nachází Třemešek, na jehož území dříve býval pivovar. Dodnes zde stojí zachovalý zámek patřící obci Dolní Studénky. Z Nového Malína se po silnici dostaneme do osady Krásné, která patří k obci Hraběšicím. U osady Krásné je významné naleziště nerostů. V Hraběšicích u kostela je památkově chráněná socha sv. Jana Nepomuckého.

Po cestě dojdeme do Vikýřovic, kde bychom dříve našli osadu Krenišov, ta však zanikla stavebním propojením s Vikýřovicemi. Obec se nachází na levém břehu řeky Desné a v minulosti zde byla likérka a moštárna. Na pravém břehu Desné se rozkládá obec Rapotín. Dříve zde stála sklárna známá pod názvem Rapotínské sklárny, později Osvětlovací sklo. Provoz tohoto významného podniku v obci byl ukončen v roce 2009. K Rapotínu také patří oblíbené výletní místo Nové Domky. Sousední obcí je Petrov nad Desnou, který zástavbou zasahuje k Desné. Dříve zde byla v provozu strojírna, později se změnila výroba a začala se zde vyrábět jízdní kola - známý podnik Velamos.

Petrov nad Desnou sousedí s obcí Sobotín, kde dříve stávaly železárny. Je zde také zámek, jenž byl nedávno opraven, a přilehlý park. Za zmínku stojí i mauzoleum významné podnikatelské rodiny Kleinů. K Sobotínu byly při-

pojeny Rudoltice se dvěma zajímavými budovami s věžičkami - to dříve bývaly rychta a škola. V poslední době se rekonstrukce dočkala i dřevěná zvonička. Z Rudoltic stoupáním dojedeme do horské vsi Klepáčov. V místě je významnou památkou dřevěný roubený kostelík z roku 1783.

Dále se přepravíme do horské vsi Vernířovice, kde se v minulosti dolovala železná ruda. Byla zde také ruční papírna a brusírna skla. Mezi Vernířovicemi a Klepáčovem stávala osada Svobodín, ve které se nacházela dřevěná kaple. Celá osada i s kaplí zanikla. Odtud se vydáme do Maršíkova, kde stojí význačná památka lidového stavitelství - dřevěný roubený kostel sv. Michala, postavený na začátku 17. století.

Potom pokračujeme v cestě do nedalekých Velkých Losin. Zde je nejvýznamnější stavbou zámek s okolním parkem. Je to jedna z nejcennějších památek pozdní renesance u nás. Nachází se tu velice známě se sirovodíkovými prameny a velký park. Národní kulturní památkou ČR je ruční papírna, která je v provozu více než čtyři sta let.

Pokračujeme v cestě do obce Žárová, kde stojí dřevěný roubený kostelík sv. Martina - památka postavená na počátku 17. století. Z této obce se vydáme na cestu přes Horní Bohdík, až dojedeme do obce Pekařov. Obec je známá tím, že zde v minulosti rodina Kolbů vyráběla flašiny a varhany, které dodávala i do vzdálených cizích zemí. Nyní se musíme přepravit do Loučné nad Desnou, kde stojí žerotínský renesanční zámek s okolním parkem. K zámku byla přistavěna kaple, později rozšířena na farní kostel sv. Cyrila a Metoděje. V minulosti zde byly válcovny železa, mechanická přádelna lnu, ale také pivovar a palírna. K Loučné nad Desnou v minulém století byla připojena horská ves Přemyslov a Kouty nad Desnou. V Koutech nad Desnou, v části Annín, byla dříve sklárna, která se později přemístila do Rapotína. V Koutech nad Desnou je poslední železniční zastávka, protože zde železniční trať končí, dál již koleje nevedou. Zde také končí naše cestování Podesním.

V Podesní je také velice aktivní „Svazek obcí údolí Desné“, kterému se podařilo opravit a zprovoznit železniční trať zničenou po povodních v roce 1997. Zničený úsek trati od Šumperka do Koutů na Desnou se podařilo zprovoznit v roce 1999. Byla také zprovozněna trať Petrov na Desnou - Sobotín. Provoz zajišťovala Železnice Desná. Svazku obcí se také podařilo v úseku trati Šumperk - Kouty nad Desnou provést elektrizaci.

Od roku 2006 vychází vlastivědný časopis Podesní, který seznamuje čtenáře s historickými, vlastivědnými a dalšími zajímavostmi z údolí řeky Desné. Časopis vznikl z iniciativy členů občanského sdružení Obnova kulturního dědictví údolí Desné. Členům tohoto sdružení se mimo jiné podařilo opravit zchátralou kapli v Pekařově.

V roce 2016 byla postavena a otevřena pro veřejnost rozhledna Bukovka na Předním Bukovém kopci. Z rozhledny, již nechala postavit obec Rapotín, je překrásný rozhled na velkou část Podesní.

Věřím, že tato obrazová publikace udělá radost většině čtenářů a obyvatel krásného Podesní. Potěší jistě také chataře a chalupáře, kteří v povodí řeky Desné tráví víkendy a volný čas v malebném prostředí podhůří Jeseníků.

Petr Možný

Údolí Desné v prvních desetiletích 20. století. V pozadí zasněžené hřebeny Hrubého Jeseníku. Nahoře pohlednice z roku 1914, pod ní snímek pořízený kolem roku 1923.

Bratrušov (Brattersdorf)

byl v minulosti poměrně velkou zemědělskou obcí táhnoucí se podél horního toku Bratrušovského potoka. Ačkoliv je ves poprvé v pramenech zmiňována v roce 1371, její počátky sahají do kolonizačního období, kdy bylo v průběhu 13. století osidlováno údolí Desné (Tesstal) a jeho přilehlé svahy. Ve vsi se střední nadmořskou výškou 398 m žilo v roce 1900 ve 149 domech 1 016 obyvatel převážně německé národnosti. Blízkost zaměstnání v Šumperku přilákala po druhé světové válce nové osídlelce, počátkem padesátých let 20. století měla obec přes šest set obyvatel. V současnosti bydlí v Bratrušově kolem 630 osob. Vzácnou památkou v obci je pozdně renesanční kostel z roku 1603. Bývalá vojenská střelnice v dolní části katastru vesnice se stala 31. března 1945 dějištěm popravu šestnácti severomoravských odbojářů, na což upomíná památník se jmény popravených vlastenců.

Půvab kreslených a kolorovaných pohlednic vydávaných na přelomu 19. a 20. století zaujal také majitele bratrušovského hostince, nesoucího neméně půvabný název „Vergissmeinnicht“ (Pomněnka). Hostinec stál u školy nedaleko kostela a pan hostinský nechal obě dominanty obce na pohlednici zvětšit.

Bratrušov s pekařstvím E. Kinzela v roce 1926. Tentokrát byl objednavatelem pohlednice bratrušovský pekař.

Vesnice kolem roku 1930 se snímkem bratrušovské školy.

Bratrušovská škola s památníkem obětem první světové války (vlevo).

Unikátní včelín v podobě Atlanta stával v Bratrušově v zahradě domu č. p. 43. V roce 1879 ho vyrobil stolařský mistr Johann Schimek. Včelího muže zachytila fotografie ve třicátých letech minulého století, necelé desetiletí od jeho odstranění.

Bratrušov na pohlednicích z období druhé světové války. Dole vzácně dochovaný snímek pozdně renesanční stavby bratrušovského kostela.

Střed vesnice v první polovině čtyřicátých let 20. století.

Bratrušovská střelnice v meziválečném období, místo popravы šestnácti severomoravských vlastenců 31. března 1945.

Rejchartice (Reigersdorf)

Ves se vine horským žlebem podél horního toku Rejchartického potoka a prochází jí silnice z Rapotína do Kopřivné. Původně zemědělská obec má střední nadmořskou výšku 493 m. Jako ostatní vesnice v okolí byla založena v době kolonizace Podesní ve 13. století. První zmínka o Rejcharticích se váže k roku 1350 a připomíná ve vsi farní kostel. Ve dvacátém století se již počet usedlíků trvale snižoval, ještě v roce 1900 měla obec kolem 550 osob. Po výměně obyvatel po druhé světové válce žilo ve vesnici přes dvě stovky obyvatel. V devadesátých letech minulého století obývalo Rejchartice jen kolem 150 osob. Dominantou vesnice je pozdně barokní kostel z roku 1770.

Střed Rejchartic s pozdně barokní architekturou kostela na pohlednici z roku 1913. V pravém dolním rohu fotografie obchodu Ignáce Kinzela, u něhož bylo možné pohlednici zakoupit.

Rejchartice v roce 1910. Vpravo Schwabův výstavný hostinec.

Vesnice v meziválečném období.

Ještě jednou střed obce ve třicátých letech 20. století s detailním snímek Schwabova hostince.

Horní konec vesnice, kolem roku 1930.

Rejchartice na snímku z meziválečného období a na poválečných pohlednicích z padesátých a šedesátých let 20. století.

Nový Malín (Frankstadt, česky Frankštát)

Nachází se na okraji Šumperské kotliny podél potoka ústícího do řeky Desné. Střední nadmořská výška je 340 m. Počátek někdejšího městečka je kladen do druhé poloviny 13. století a je spojen s těžbou rud pod vrcholem Kopky a v lesích kolem Malínské rokle. Avšak slabá ložiska drahých kovů vedla během 14. století k útlumu hornických aktivit a význam Frankštátu, obehnaného vysokým valem a příkopem, upadal. V městečku byly ve 14. století tvrz a dvůr, po nichž se psali příslušníci šlechtického rodu. Leptočet 1412 na kostelním zvonu dokládá existenci kostela v té době. Později byl v letech 1705 a 1811 přestavován a zvětšen.

Frankštát (Nový Malín) na oblíbené kreslené pohlednici. Byla zhotovena kolem roku 1900 a představuje významné stavby v obci: kostel, výstavný zájezdní hostinec, jeden z obchodů, budovu nádraží a stavení bývalé dědičné rychty s pomníkem císaře Josefa II.

Osada Plechy (Plötsch) navazuje na dolní konec Nového Malína a dnes je jeho součástí. V horní části pohlednice zajiímavosti v okolí: třemešský zámek ještě s upraveným parkem a třemešský pivovar. Dole místní vyhlášená restaurace a její poněkud opticky zvětšený taneční sál, přelom 19. a 20. století.

Pohlednice téže restaurace v osadě Plechy z počátku 20. století.

Až do prodeje Frankštátu městu Šumperku v roce 1569 byla obec nazývána městečkem, poté jen vesnicí. Přesto Frankštátským zůstala dál omezená samospráva a soudnictví. Po třicetileté válce žilo ve vsi přes sedmdesát sedláků a téměř čtyřicet chalupníků. Ve druhé polovině 19. století se ve Frankštátu rozvinulo hrnčířství, byla zde založena továrna na šamotové a hliněné zboží a cihelna. Obyvatelé vesnice nacházeli práci i v dalších menších výrobnách a v nedalekém Šumperku. V roce 1910 žilo ve Frankštátu 2 539 obyvatel většinou německé národnosti.

Po druhé světové válce byla ves osídlena zvláště volyňskými Čechy a dostala jméno Nový Malín po Němci vypáleném volyňském Českém Malíně. Od šedesátých let minulého století nabývá Nový Malín stále výrazněji charakter šumperského předměstí. Tento trend od počátku nového století zesiluje a Nový Malín tak patří k dynamicky se rozvíjejícím obcím na šumpersku. V roce 2018 žilo v obci kolem tří a půl tisíce obyvatel.

Navracíme se do Frankštátu (Nového Malína) roku 1915. Na kombinované pohlednici bývalá dědičná rychta, poštovní úřad, nová školní budova a nádraží, pod celkovým pohledem na obec náves s kostelem.

Osada Plechy se zámek v Třemešku, počátek čtyřicátých let 20. století. Na horním snímku pohled na osadu přes střechy dnes již zaniklé kruhové cihelny.

